

SCHARPOORD

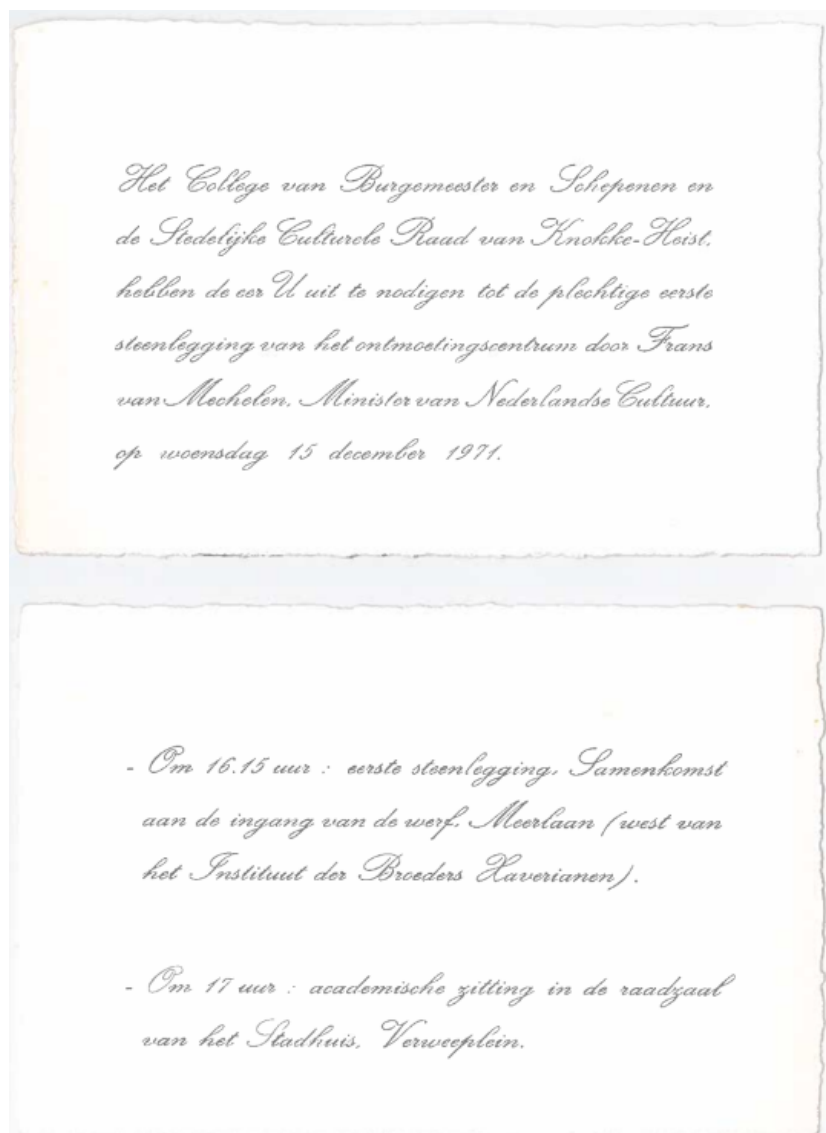
Maxim Willemspad 1 - KNOKKE-HEIST

Korte historische schets van bouw en groei

Tekst door Pedro Oosterlynck, Karel Segers, Marc Felix (september 2008, 24 september 2026).

Ter inleiding: uitnodiging eerste steenlegging 'ontmoetingscentrum'

Het huidige complex

Dit centrum is één van de mooiste Vlaamse voorbeelden van de functionalistische architectuur en werd gebouwd tussen de jaren 1970-1974. Architect-professor **Paul Felix** (Oostende, 1913-1981) is bekend van ondermeer het ziekenhuiscomplex Gasthuisberg te Leuven, de Provinciale Bibliotheek te Hasselt (1973), het vormingscentrum Destelheide te Dworp (1976) en vooral het Clarissenklooster te Mariakerke bij Oostende (1957) dat in 2001 werd geklasseerd als monument.

Paul Felix ontwierp samen met zijn medewerker Herman Denekens in 1969 het Cultuurcentrum Scharpoord in een voor die periode typerend '**brutalisme**'. Een architectuur van zichtbeton en betonblokken die hij in die periode in veel grote complexen zoals bij Gasthuisberg en het zwembad van Oostende toepaste. Ook in het gebouwencomplex Scharpoord¹ zijn ettelijke kubieke meters beton aanwezig. Beton dat overigens op de werf zelf werd aangemaakt.

¹ SCHARPOORD: 'Scarport' (1290), ..., Scherp + oord, d.i. aanwassende grond. De vooruitstekende landtong ten noorden van de Knok, ..., Scharpoord is in de tweede helft van

Het gebouwencomplex Scharpoord is een rustige samenhang van volumes die afzonderlijke functionele entiteiten omvat. Het is tevens een voorbeeld van *'indeterminate architectuur'* die Paul Felix toen erg aansprak. Het is een gebouw dat nooit af is, maar moet kunnen groeien met het leven en de functies die voortdurend wijzigen. Doordat het gebouw als een paalwoning op talloze peilers rust, kan haast elke muur weggenomen of verplaatst worden. Maar ook uitbreidingen zijn haast naadloos te realiseren. Getuige daarvan zijn de verschillende verbouwingen uit het recente verleden.

De verschillende nieuw gerealiseerde aanbouwen (1994, 2004, 2008) en de interne renovatie zijn van de hand van zoon arch. Ir. **Marc Felix** (Felix-Glorieux, Oostende). Marc Felix ontwierp in 1994, 20 jaar later, een *eerste uitbreiding* van de administratieve ruimte en de bibliotheek aan de twee uiteinden van het gebouw. Deze uitbreidingen sluiten qua materiaal en vorm onopvallend aan bij de bestaande vormen.

De *tweede uitbreiding* kwam in 2004 met de bouw van een nieuwe cafetaria ('Cafécultuur'). Aan de inkom werd een nieuwe constructie gebouwd. Ditmaal in een open architectuur. Zeer extrovert en gericht naar de tuin en in contrasterende materialen: staal, aluminium, fineerpanelen, gladde zichtbeton. Hoogten en volumes werden op het oude gebouw afgestemd, maar de sfeer is hedendaags en open. In dezelfde periode kreeg ook het interieur van bibliotheek, inkom, vestiaire en bar in de foyer een nieuwe look. Voordien, in 1996, had de theaterzaal al een nieuwe zetel-opstelling en actualisering gekregen met nieuwe kleuren. Voortaan zouden grijs en rood de hoofdtoon voeren in plaats van het beige en bruin uit de jaren '70.

In de periode 2004-2005 kreeg ook de omgeving een grondige opfrisbeurt. De totaal nieuwe tuin- en omgevingsaanleg is een realisatie van landschapsarchitect Paul Deroose uit Jabbeke.

Een *derde uitbreiding* werd in 2008 afgerond. Aan de noordzijde kwam een nieuw volume met werkplaatsen, berging, lift, een vergader- en een dansruimte met harde, houten vloer. Voor dit volume werd, omdat het meer om dienende nevenfuncties gaat, opnieuw geopteerd voor een onopvallende voortzetting van het volume in beton en betonblokken.

de 14^e eeuw met duinenzand overdekt. Deze gewezen aanwas ligt rond het zuidende van de huidige Meerlaan. (COORNAERT, M., *Knokke en het Zwin*, Lannoo, Tielt, 1974, p 407)

Kortom, dit is een groeiend gebouw dat zich voortdurend aanpast aan nieuwe noden en wensen. Echte *'indeterminate'* architectuur, inderdaad.

Vrij uniek

Scharpoord haalt kracht en identiteit uit haar robuuste soberheid, haar functionaliteit en verschillende unieke, sfeerbepalende ingrepen. Zo straalt de gigantische benedenhall (ongeveer 800 m²) ondanks haar oppervlakte warmte, gezelligheid en een zekere lichtheid uit. Daarvoor is, zoals ook in de bovenhall (ongeveer 700 m²), het doordachte grondpatroon met verschillende 'hoekkamers' verantwoordelijk. De speciaal voor dit gebouwencomplex aangemaakte vloertegel is op de gelijkvloers eveneens uiterst belangrijk. De bruin-rode tegels geven een warme gloed die mooi contrasteert met de ruwe bouwmaterialen van muren en plafond. En ook de wisselende volumes spelen een cruciale rol in de hall. Laag en hoog plafond wisselen elkaar af, een vide zorgt voor een prachtige lichtbundel in hart van het complex. De oorspronkelijk houten vloer² markeert perfect de contouren van de vide in de tegelvloer. De vide sluit op haar beurt als vanzelfsprekend aan op de lichtvanger die in het platte dak werd uitgewerkt.

De Schouwburg, met een in 2020 vernieuwde podiumvloer van 11 meter op 22 meter gemaakt uit duurzame bamboe, heeft alles wat een moderne theaterzaal nodig heeft. Van een hijsinstallatie met 15 elektrische & 20 manuele trekken die tot een hoogte van 12,5 meter gaan, een ultramoderne licht- en geluidsconfiguratie met de nodige aandacht voor slechthorenden via zowel een klassieke ringleiding én gloednieuw Auracast systeem, tot een 4K cinemasysteem die zowel tijdens cinema-avonden als bij lezingen voor een haarscherp beeld zorgt. Er is plaats voor 426 toeschouwers die allemaal perfect zicht op de Bühne hebben.

Leuk om weten is dat bij de realisatie van het grondplan én de uitrusting van de zaal advies werd gevraagd aan specialisten van de toenmalige BRT. Als gevolg van hun advies werd ondermeer een los- en laadzone voorzien op perfecte hoogte voor de opnamewagens en werd in de zaal bedrading voorzien zodat televisie-camera's gemakkelijk naast 'de put' en voor de F-rij konden bewegen.

² Het houten parket werd ondertussen vervangen door een tegelvloer met tegels in plankvorm en met hout-look.

Ook uniek en sfeerbepalend is het lichtkunstwerk van de wereldvermaarde lichtkunstenaar **Ingo Maurer** (D) in het 'Cafécultuur'. Maurer stond tevens in voor de verlichting van het vernieuwde Atomium te Brussel. Van hem wordt gezegd dat hij na Thomas Alva Edison het licht heruitvond. Aan de zuidgevel hangt een tweede lichtkunstwerk. Het zijn 36 pictogrammen die **Narcisse Tordoir** (B) uitvond. De betekenisgeving is aan de kijker. Het werk past dan ook perfect binnen de context van dit levendige cultuurhuis als plaats bij uitstek van uitwisseling van betekenissen en zingeving.

Pars pro toto

Het huidige gerenoveerde en uitgebreide Scharpoord is een typevoorbeeld van het gemeentelijke beleid dat sterk gericht is op de creatie van een kwalitatief hoogstaande publieke ruimte. Andere sprekende voorbeelden hiervan zijn de aankoop van de **'Beelden in de Stad'** van internationaal gerenommeerde kunstenaars (Wim Delvoye, Ulrich Rückriem, Barry Flanagan, Philip Van Isacker, Atelier Van Lieshout...), de aanleg van pleinen zoals het Rubensplein door Robbrecht & Daem met beelden van Franz West en het Ijzerpark met het hagenlabrynt van kunstenaar Jan Vercruysse.

In de tijd terug

Toen in 1962 het ministerie voor Nederlandse Cultuur werd opgericht, werd vanaf 1965 door minister **Renaat Van Elsende** (1962-1968) tot 60% subsidie uitgetrokken voor de bouw van culturele centra. **Frans Van Mechelen**, de volgende minister van Cultuur (1968-1972) maakte een concrete start met de bouw van culturele centra waar diverse cultuuruitingen elkaar zouden ontmoeten: *'Een gebouw dat bedoeld is als een bestendig trefpunt voor de verschillende takken van het culturele werk.'* Democratisering van cultuur door infrastructuur was het brede opzet. Het was de eerste keer dat in Vlaanderen grootschalig in cultuur werd geïnvesteerd en Knokke (toen nog niet gefusioneerd) was een van de eerste gemeenten die hieraan meewerkte.

De officiële aanzet voor de bouw van *'een cultuur- en ontmoetingscentrum'* werd medio 1964 gegeven door een unanieme positieve beslissing van de gemeenteraad van het toenmalige Knokke. Dit op aansporing van de schepenen van cultuur dr. **Eugeen Mattelaer**, mede-oprichter van het Knokse Cultuurverbond in 1952 en latere burgemeester (1966-1971). Hij werd hierin voluit gesteund door toenmalig burgemeester graaf **Léon Lippens**.

Naast Eugene Mattelaer waren de drijvende krachten **Eric Ruyschaert** en **Toon Ghekiere** als voorzitter en secretaris van de gemeentelijke 'Stedelijke Kulturele Raad'³. Maar de realisatie van dergelijke investering is te danken aan vele vaders met toekomstvisie en overtuigingskracht. Met gelijkgezinden werden prospectietrips tot in het buitenland naar gekende voorbeelden ingericht. Politici moesten overtuigd worden. In Brussel en in eigen gemeente moest geld gevonden worden. De plaatselijke verenigingen moesten warm gemaakt worden om mee te denken en te bouwen aan een centraal eigen ontmoetingscentrum. De fusieproblemen tussen Knokke, Heist, West- en Ramskapelle (19 maart 1971) maakten de zaken niet gemakkelijker.

Scharpoord werd gebouwd op een gemeentelijk stuk duingrond dat een beetje verloren lag achter het Zegemeer. Het was de plaats waar tijdens WO I vier geschutseenheden (de "**Willem II-batterij**") stonden opgesteld en waar nadien een WO I - openluchtmuseum werd ingericht. In de funderingen van Scharpoord werden resten van deze zware betonsokkels nog gebruikt om op verder te bouwen. In de kruipkelders is overigens nog steeds een stuk bunker zichtbaar.

De **eerste steen** werd gelegd op woensdag 15 december 1971 om 16.15 uur, de meiboom geplant in juni 1973, 'Spel zonder Grenzen' speelde in de betonnen structuur van de onafgewerkte schouwburg in de lente van 1975 en in datzelfde jaar opende op 11 juli in de bovenhall de eerste tentoonstelling *'Drie generaties Moderne Kunst in West-Vlaanderen'* (met o.a. werk van Ensor, Spilliaert, Permeke, Peire en Decock), in de kersperiode werd voor de eerste keer World Press Photo getoond, de bibliotheek werd in gebruik genomen in september 1976, de schouwburg op zaterdag 9 juli 1977 voor de 'Europese Beker voor Gemengde Koren' in organisatie van Cantabile⁴ en minister **Rika De Backer** kwam de officiële opening van de bibliotheek verrichten op zaterdag 18 februari 1978! In datzelfde weekend van 17, 18 en 19 februari organiseerde de Kulturele Raad een feestelijk openingsweekend voor het hele gebouw. "*Nooit de moed opgeven*", dichtte voormalig burgemeester **Mattelaer** nog in 1978. Dit hele bouwproces werd vanuit het gemeentebestuur nauwlettend en met zijn gekende kordate aanpak opgevolgd door de toenmalige schepenen van cultuur **Gerard Devreese**.

Ook na de definitieve afwerking en ingebruikneming van Scharpoord mochten het Cultuurcentrum en het culturele leven in Knokke-Heist rekenen op gedreven bestuurders. Na

³ De stichters zijn tevens in opdracht van het Gemeentebestuur door Fred Bellefroid als beeldengroep vereeuwigd. De groep werd in 2016 aan de voorkant van Scharpoord, tussen de bib en de parking, geplaatst.

⁴ In juli 1977 opende tevens de eerste keramiektentoonstelling.

Gerard Devreese werd **Eric Ruyschaert** schepen van cultuur en kreeg hij de politieke verantwoordelijkheid voor de realisaties die hij als voorzitter van de Culturele Raad mee uit de grond stampte.

Vanaf 1989 werd de politieke verantwoordelijkheid voor cultuur gedragen door Maxim Willems die voordien als ambtenaar jarenlang in Scharpoord werkte. Samen met een hecht en steeds groter wordend team bouwde hij verschillende legislaturen met volle kracht aan 'zijn' beleidsdomein.

Na het te vroege overlijden van **Maxim Willems** in mei 2014 werd **Jan Morbee** schepen van Cultuur. Hij werd na de verkiezingen van 2018 opgevolgd door **Annie Vandenbussche** die op haar beurt 2 jaar voor de daaropvolgende verkiezingen afgelost werd door **Astrid Mestdach**. Sinds de verkiezingen van 2024 draagt **Yves Merlevede** het mandaat.

Dirk Pruuost nam van 1975 tot 1981 de eerste directiefunctie op. Vanaf 1982 werd **Karel Segers** directeur van het Cultuurcentrum. Hij zou dit tot 2007 blijven waarna hij directeur Vrijtijdsbeleid werd. **Pedro Oosterlynck** is sinds augustus 2007 zijn opvolger als directeur van het Cultuurcentrum en verschillende andere aspecten van het cultuurbeleid in Knokke-Heist.

De eerste bibliothecaris was **Maria Vanroose**. Zij leidde de splinternieuwe bibliotheek vanaf 1 juli 1975 tot eind 1984. Vanaf 1 januari 1985 tot en met 30 juni 1987 werd zij vervolgens assistent-dienstleider. **Fons Theerens** werd bibliothecaris vanaf 1 januari 1985 en bleef dit tot 1 mei 2006 waarna hij Directeur Vrijetijd werd. **An Cattoor** werd de nieuwe bibliothecaris vanaf 1 mei 2007 tot augustus 2011. Daarna werd **Sofie Leyns** tot 2018 waarnemend bibliothecaris. In 2018 werd **Britt Schouppe** vervolgens tot volwaardig bibliothecaris aangesteld. Zij bleef dit september 2020. **Ludwien Casier** werd vanaf dan tot de komst van **Thomas De Groote** aangesteld als waarnemend bibliothecaris. Thomas kwam als diensthoofd Bibliotheek en Erfgoed in dienst op 1 maart 2021.

Tot slot

Samen met het aanpalende Zegemeer vormt het Scharpoordcomplex een rustgevende groene long op enkele honderden meters van de drukke winkelstraten van het stadscentrum en de Zeedijk.

Tegelijk is het Cultuurcentrum één van de drukstbezochte gebouwen binnen Knokke-Heist. De permanente opeenvolging van tentoonstellingen van allerlei aard, de Openbare Bibliotheek, de podiumvoorstellingen voor kleuters, lager- en middelbaar onderwijs, de drukke theater-, humor-, show-, concert- en filmagenda zowel overdag als 's avonds, de lezingen, cursussen en vormingsprogramma's en de vergaderfaciliteiten voor allerlei organisaties lieten de elektronische deurteller in 2025 ruim over 358.000 bezoekers afklokken.

We kunnen maar hopen dat het Cultuurcentrum nu toch dicht in de buurt komt van wat de oorspronkelijke initiatiefnemers zich in hun wildste dromen voorstelden, toen zij in de jaren '60 vochten voor de realisatie ervan.

Tot allerslot

De Scharpoord-site is een prachtig staaltje van zowel architecturale visie als beleidsvisie. Zowel in het verleden als vandaag werd en wordt de blik stevig op de toekomst gericht. Scharpoord bruist!

Meer info over de werking van CC Knokke-Heist en de technische uitrusting vindt u op cultuur.knokke-heist.be